

Informatiekaart VN-verdrag Handicap voor gemeenten

1. Inleiding

Deze informatiekaart geeft informatie over de betekenis van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (verder: het Verdrag) voor gemeenten. U vindt hierin onder andere tien tips voor een inclusief lokaal beleid.

2. Achtergrond

Op 14 juli 2016 is het Verdrag officieel in werking getreden voor Nederland. In het Verdrag staan geen nieuwe rechten, maar het geeft een verdere uitwerking van de bestaande mensenrechten en verplichtingen uit andere mensenrechtenverdragen. Het doel van het Verdrag is dat personen met een handicap effectief en op voet van gelijkheid kunnen meedoen in de samenleving.

De volledige tekst van het Verdrag vindt u hier: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2008/03/18/vn-verdrag-inzake-de-rechten-van-personen-met-een-handicap.html>

Centraal in het Verdrag staat het bevorderen van inclusie en participatie van mensen met een handicap. Dit betreft mensen met een langdurige fysieke, psychische en/of verstandelijke beperking. Het Verdrag geldt op veel terreinen die van belang zijn voor mensen met een handicap. Denk aan arbeid, onderwijs, wonen, verkeer en vervoer, zorg, ondersteuning, sport, cultuur, vrijetijdsbesteding en uitgaan. Een inclusieve samenleving is niet van de ene op de andere dag gerealiseerd. Het is een geleidelijk proces waar betrokkenheid van iedereen voor nodig is.

Op veel van de terreinen die staan beschreven in het Verdrag, hebben ook gemeenten taken. Gemeenten kunnen dus een belangrijke bijdrage leveren aan het dichterbij brengen van de inclusieve samenleving.

3. Wetten die gewijzigd zijn ter uitvoering van het Verdrag

Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz)

De Wgbh/cz is sinds 14 juni 2016 uitgebreid met de sector goederen en diensten. Dat betekent bijvoorbeeld dat iemand met een handicap bij een aanbieder van goederen en diensten kan vragen om een aanpassing in zijn individuele geval en dat die aanpassing moet worden geboden, tenzij deze voor de aanbieder een 'onevenredige belasting' vormt.

Uitleg Wgbh/cz en doeltreffende aanpassingen

De Wgbh/cz is ervoor bedoeld om discriminatie op grond van handicap tegen te gaan. Deze wet is van toepassing op een aantal sectoren: arbeid, basisonderwijs, voortgezet onderwijs, direct op het beroep gericht onderwijs (praktijkonderwijs, middelbaar beroepsonderwijs, hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs), wonen, openbaar vervoer en goederen en diensten.

In artikel 2 van de Wgbh/cz is voor degene tot wie het 'verbod van onderscheid' zich richt, de verplichting opgenomen om naar gelang de behoefte doeltreffende aanpassingen te verrichten, tenzij deze voor hem een onevenredige belasting vormen. Dit geldt binnen alle genoemde sectoren.

Voorbeelden van doeltreffende aanpassingen:

- Wanneer iemand in een rolstoel een brood wil kopen bij een bakker met een hoge drempel, kan hij vragen aan de bakker hem over de drempel te helpen.
- Iemand met een visuele beperking kan vragen om productinformatie voor te lezen.
- Wanneer iemand dyslexie heeft, kan hij vragen om meer tijd om een toets te maken.

Sinds 1 januari 2017 geldt het nieuwe artikel 2a van de Wgbh/cz. Dat bepaalt dat degenen tot wie het verbod van onderscheid zich richt tenminste geleidelijk zorg dragen voor de algemene toegankelijkheid voor personen met een handicap of chronische ziekte. Dit hoeft niet wanneer dat voor hen een 'onevenredige belasting' vormt. Hiermee is algemene toegankelijkheid als norm in de Wgbh/cz vastgelegd. Deze norm heeft als doel ervoor te zorgen dat in de toekomst toegankelijkheid voor iedereen geen service of uitzondering meer is, maar een vanzelfsprekendheid.

De manier waarop sectoren hier vorm en inhoud aan geven, wordt beschreven in een algemene maatregel van bestuur, die naar verwachting in de loop van 2017 zal gaan gelden.

Kieswet

Er is een wijziging van de Kieswet op handen, waarin staat dat burgemeester en wethouders er zorg voor dragen dat alle stemlokalen zo zijn ingericht dat mensen met een lichamelijke beperking zoveel mogelijk zelfstandig hun stem kunnen uitbrengen. Voldoet een gemeente hier niet aan, dan wordt dit besproken met de gemeenteraad. De ingangsdatum voor deze wetswijziging is nog niet vastgesteld.

Participatiewet, Jeugdwet en Wet maatschappelijke ondersteuning

In de Participatiewet, Jeugdwet en Wet maatschappelijke ondersteuning is bepaald dat gemeenten uitvoering moeten geven aan het Verdrag. Bijvoorbeeld via het vaststellen van een periodiek plan. Hierbij kunnen gemeenten aansluiten op activiteiten die al binnen en buiten het sociale domein plaatsvinden. In het Verdrag zelf staat verder dat inwoners met een beperking bij het opstellen van het beleid betrokken worden.

4. Implementatie van het Verdrag

Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) is voor de implementatie van het Verdrag het coördinerende ministerie namens de rijksoverheid. Samen met vertegenwoordigende organisaties vanuit de doelgroep, het bedrijfsleven, gemeenten, andere ministeries en overige partijen is een implementatieplan opgesteld. Alle partijen hebben een rol bij de uitvoering van het plan. In de loop van 2017 wordt een bureau ingericht, dat de uitvoering van het plan door alle partijen ondersteunt.

U vindt het plan hier:

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2017/03/13/implementatieplan-vn-verdrag-inzake-de-rechten-van-personen-met-een-handicap>

Het implementatieplan gaat ook in op het lokale beleid. Juist op lokaal niveau is er immers kennis over de praktijkervaringen van mensen met een beperking. Ambitie van het plan is om een impuls te geven aan bestaande en nieuwe inspanningen van gemeenten gericht op het volwaardig meedoen van inwoners met een beperking in de samenleving. De VNG en het bureau gaan gemeenten hierin ondersteunen. Begin 2017 vindt een uitvraag plaats om zicht te krijgen op welke ondersteuning u als

gemeente kunt gebruiken bij de lokale implementatie van het Verdrag. Als duidelijk is waar gemeenten behoefte aan hebben, zal hier materiaal en activiteiten voor worden ontwikkeld.

5. De rol van gemeenten bij de uitvoering van het Verdrag

Met de Wmo, de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wet Passend Onderwijs beschikken gemeenten al over veel gereedschappen om goed en effectief beleid te voeren in lijn met het Verdrag. Gemeenten kunnen het gedachtegoed van het Verdrag, het volwaardig participeren aan de samenleving van mensen met een handicap, inbedden in bestaande en nieuwe regels en beleid. Zo ontstaat er meer samenhang tussen verschillende terreinen.

De nieuwe regels in de Wmo, Participatiewet en de Jeugdwet (zie boven) bepalen dat bij de beleidsplannen die gemeenten maken voor deze wetten moet worden aangegeven hoe zij hiermee uitvoering geven aan het Verdrag. Daarnaast zijn gemeenten ook verantwoordelijk voor andere terreinen, die ook rechtstreeks van invloed zijn op mogelijkheid tot volwaardige deelname aan de samenleving. Denk aan openbaar vervoer, de gemeentelijke infrastructuur en het onderwijs.

Inzet voor gemeenten is dat er lokale actieprogramma's worden ontwikkeld samen met de inwoners met een handicap. Verder zullen gemeenten worden gestimuleerd om initiatief te nemen en om goede voorbeelden te verspreiden.

Belangrijk is dat gemeenten, maar ook inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties binnen de gemeente, op een andere manier gaan kijken naar mensen met een handicap. Het moet logisch worden dat er rekening met hen wordt gehouden, zodat ook zij gebruik kunnen maken van de voorzieningen in de gemeente.

6. Tips

10 tips voor gemeentelijk inclusief beleid:

1. Het Verdrag verplicht om de geleidelijke verwezenlijking samen met mensen met een handicap én de hen vertegenwoordigende organisaties, vorm te geven. Dat betekent dat u de mensen er bij zult moeten betrekken. Dat kan bijvoorbeeld via de bestaande Wmo-raad of met VN-panels.
2. Doe een nulmeting om een goed beeld te krijgen van wat er in uw gemeente speelt. Dit kan het begin zijn van monitoring van de komende jaren. In die nulmeting kunt u een overzicht maken van de stand van zaken op een aantal terreinen waarvoor de gemeente verantwoordelijkheid draagt, zoals toegankelijkheid van openbare voorzieningen of de stand van zaken voor wat betreft wonen of werk voor mensen met een handicap binnen de gemeente. U kunt ook inventariseren tegen welke zaken inwoners in uw gemeente aanlopen.
3. Organiseer een 'ervaringsparcours' met als doel dat mensen zonder handicap ervaren hoe het is om een handicap te hebben. Dit kan helpen bij de vormgeving van het beleid. Soms wordt het ook bij de ontwikkeling van een nieuw gebouw gedaan om te kijken of er nog extra aanpassingen nodig zijn.
4. Neem een paragraaf 'inclusief beleid' op in de nota's en het format voor raads- en collegebesluiten. Zo worden alle medewerkers van de gemeenten die een nota schrijven zich bewust van eventuele consequenties voor mensen met een handicap.
5. Maak een beleidsplan over inclusief beleid voor alle gebieden waar de gemeente verantwoordelijk voor is. Een voorbeeld hiervan is:
https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/5.sociaal-maatschappelijk/Ontwikkeling/PDF/Plan_Agenda_2022_2012_2018_1_.pdf
6. Monitor en evalueer samen met de (vertegenwoordigers van) mensen met een handicap het beleid en benoem verbeterpunten.
7. Laat accommodaties in de stad zoals de bibliotheek, sportzalen of musea testen door een team van ervaringsdeskundigen. Beperk de test niet tot fysieke toegankelijkheid, maar kijk ook naar websites en de interactie tussen gastheer/gastvrouw en bezoeker.
8. Maak een prioriteit van bewustwording. Bijvoorbeeld door scholen te stimuleren tot voorlichtingsactiviteiten en/of uitwisselingen tussen speciaal en regulier onderwijs. Ook door bedrijven en opleidingen te stimuleren tot nadenken over toegankelijk ontwerp van goederen, diensten en voorzieningen.
9. Richt het beleid ook op participatie. Hierbij valt te denken aan het wegnemen van belemmeringen voor de deelname aan sportieve en culturele activiteiten door inwoners met een beperking. Bijvoorbeeld door het vervoer van en naar deze voorzieningen te vergemakkelijken.
10. Maak van inclusief beleid een unique selling point van de gemeente. Bijvoorbeeld door toegankelijkheid centraal te stellen in het toerisme. En samen met partners in de stad websites, horeca, bezienswaardigheden en evenementen onder de loep te nemen.

7. Vragen en antwoorden

a. Welke handicaps worden bedoeld in het Verdrag?

Het Verdrag gaat over alle mensen die door een handicap in hun functioneren en deelname aan de samenleving worden beperkt. Het Verdrag is van toepassing op alle soorten handicaps. Dat kunnen fysieke, psychische en verstandelijke beperkingen zijn.

b. Waartoe is de gemeente verplicht op grond van het Verdrag?

De gemeente is verplicht om voor de beleidsterreinen waar zij verantwoordelijkheid voor is, te werken aan geleidelijke verwezenlijking van het Verdrag, in samenwerking met mensen met een handicap en de organisaties die hen vertegenwoordigen. Verder moet de gemeente bij al het beleid (ook) rekening houden met de positie van mensen met een handicap. Daarnaast gelden in specifieke zin de eerder beschreven bepalingen in de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet.

c. Waartoe is de gemeente niet verplicht op grond van het Verdrag?

Gemeenten zijn niet verplicht om (bijvoorbeeld) alle voorzieningen in de gemeente in één keer toegankelijk te maken. De uitvoering van het VN-verdrag Handicap mag voor een groot deel geleidelijk gebeuren.

d. Hoe kan de gemeente de doelgroep betrekken?

De gemeente kan op verschillende manieren mensen met een handicap betrekken. Dit kan door aan te sluiten bij overleggen die de gemeente al heeft, bijvoorbeeld met de Wmo-raad. Ook kan de gemeente gebruik maken van panels. In sommige gemeenten worden mensen met een handicap al betrokken bij overleg over de 22 standaardregels van de VN (een voorloper van het Verdrag). Dit kan natuurlijk blijven bestaan.

Den Haag, april 2017